

HAMID OLIMJON VA ZULFIYAXONIM SIYMOSINING IJOBIY XUSUSIYATLARI

Muhriddin Oltiboyev Nazirali o'g'li

ISFT instituti (International school of finance and technology)

2-bosqich talabasi Pedagogika va psixologiya yo'nalishi

Annotatsiya: Bilmadim, jahon adabiyoti tarixida Hamid Olimjon va Zulfiyagacha ikki shoirning mehr-muhabbatiga asoslangan yana bir oila bo'lganmi, yo'qmi, bunday g'aroyib an'anani ikki mashhur yurtdoshimiz Hamid Olimjon va Zulfiya boshlab bergan. .

Kalit so'zlar: Tong shabadasi, arshi a'lo, ritorika, siymo

Bu dunyoda hech kim o'ylamagan qadimgi voqealar sodir bo'ladi. Balki ko'z ochib yumguncha buloq suvi taqir cho'ldan otilib chiqib, bu yerda ko'z ochib yumguncha bog'lar paydo bo'lishi yoki tog'u toshlardan iborat begona yurtda oltin koni topilishi va bu yer dunyodagi eng boy mamlakatlardan biriga aylanadi.

Jizzaxda, ikkinchisi Toshkentda dehqonchilik bilan shug'ullangan otalardan dunyoga kelgan ikki farzand po'lat quyish bilan shug'ullanib, shoir va shoir bo'lib voyaga yetib, bir adabiy oilani yaratib, ikki yorqin yulduzdek porlagani ham ajablanarli.

1931 yilda Zulfiyaning ilk she'ri nashr etilganda Samarqanddagi oliy o'quv yurtini bitirgan Hamid Olimjon yosh shoir va adabiyotshunos bo'lib, "Ko'klam" va "Olovli sochlar" she'riy to'plamlari, "Tong shabadasi" hikoyalarini nashr ettirdi. va Til va adabiyot institutida ishlagan. O'ziga, adabiy istiqboliga ishongan shoir havaskor shoira bilan uchrashib, unga e'tibor qaratib, sevib qolgan o'sha yillarda qandaydir ilohiy kuchlar aralashib qolgandek.

Darhaqiqat, Zulfiya Oxchi viloyatida tahsil olgan xotin-qizlar bilim yurtiga, to'g'rirog'i, mahalliy adabiy to'garakning darslariga boshqa shoirlar tez-tez kelib turishardi. O'sha yillarda Zulfiya shoir do'stlari bilan yozuvchilar uyushmalariga borganlarida Hamid Olimjondan tashqari Uyg'un, Usmon Nosir, Amin Umariy kabi mashhur shoirlarni ko'rdi. Ammo Hamid Olimjon Oxonrabo haqidagi xabar uning e'tiborini tortdi va bu bejiz emas. Har holda, donishmandlar: "Nikoh arshi a'loda o'qiladi", deb bejiz aytishmagan.

...Zulfiya ham boshqa o'rtoqlari kabi o'sha yillarda o'qituvchi bo'lishga qaror qildi. Ammo u "donishmandlik va bilimning bitmas-tuganmas buloqlari" – Navoiy

va Hofiz, Pushkin va Bayron ijodi bilan tanishar ekan, “qandaydir qo‘sh, nozik chiziqlar” to‘qishga kirishganini his qildi. U she‘r yozishni boshlaydi.

O‘sha yillarda ta‘lim dargohida Shukur Sa‘dulla va adabiy to‘garak rahbari Toshpo‘lat Sa‘diylar faoliyat yuritib, ular tufayli qizlar mumtoz va zamonaviy shoirlar, G‘afur G‘ulom, Hamid kabi shoirlar ijodi bilan yaqindan tanishdilar. Olimjon, Uyg‘un va boshqa shoirlar ta‘lim maskaniga kelib, ular bilan uchrashuvlar kechalarini o‘tkazdilar.

Bilim yurtidagi shunday kechalarda Hamid Olimjon qizlar bilan suhbatlashib, ularni mumtoz va sho‘r adabiyoti namunalaridan o‘qishga taklif qildi.

Zulfiya mashhur o‘zbek shoirlarining she‘rlarini zavq bilan tinglar, bunday uchrashuvlarda butun vujudi quloqqa aylanardi. Oradan ko‘p o‘tmay, she‘riyatga qiziquvchi qizlar Yozuvchilar uyushmasiga a‘zo bo‘lishdi. Zulfiya tinmay kitob o‘qiydi, kechalari versifikatsiyani hammadan yashirib o‘rganardi. Nihoyat, u o‘z mashqlarini klub rahbarlariga ko‘rsatishga kirishdi. Uning “Men ischi qizi” nomli ilk she‘ri Shukur Sa‘dulla orqali 1931 yil 17 iyulda “Ishchi” gazetasida chop etilgan. Zulfiya she‘ri chiqqanidan xursand bo‘lgan Normat aka bir o‘ram gazeta sotib olib, hammaga ko‘rsatdi. Uning bunday quvonchni qurbon qilishi Zulfiyani ruhlantirdi. She‘rlari “Yosh lenchi” va “Qizil O‘zbekiston” gazetalarida, “Yangi yo‘l”, “O‘zbekiston sho‘ro liyatari” jurnallarida bosilgan. 1932 yilda Zulfiyaning “Umr varaqlari” nomli ilk she‘riy to‘plami nashr etildi. Bu misralarni Hamid Olimjon ham payqab qoldi. “Hamid Olimjonni ilk bor o‘sha yili ko‘rganman, – deb yozadi Zulfiya. Biz, yigirma yoshli adabiyot ixlosmandlari seminarlarga borardik. Darslarni Hamid Olimjon va Uyg‘unlar olib borishdi.

Ularning tarang, mag‘rur, kuchli chehralari meni o‘sha paytdagina o‘ziga ishongan odamgina egallashi hamon hayratda. Ular juda xotirjam edilar ...

...Yashirmayman Hamid Olimjon birinchi uchrashuvdanoq ko‘zimdan yuragimga o‘tdi.

Men o‘zimning yosh tuyg‘ularim bilan uning keng qalbini, buyuk iste‘dodini his qildim. 1934 yil edi. Hamid Olimjon Zulfiyani hozirgi “Mustaqillik” metro bekati oldidagi perronda kutib oladi. Bungacha ular bir-birlarini faqat adabiy kechalar orqali bilishardi. Hamid Olimjon tasodifiy uchrashuvdan mamnun va Zulfiya bilan uzoq suhbatlashdi. “Sening she‘ringni o‘qidim”, deydi u yaqqol mehr bilan.

- Yaxshi.

Ayting-chi, bu nima?

She‘rda qalbing tasviri bor.

Bu shunchaki bir parcha bo'lsa ham.

Bu sizning ruhingiz.

Xuddi shunday davom etish kerak.

Haqiqat ritorikasiz yozilishi kerak...

O'shanda Zulfiya "ritorika" so'zini noaniq tushungan edi.

Ammo u bu haqda indamadi.

"O'shanda, – deb yozadi shoir, – uyimizga piyoda emas, pashshada kelganman. Men his-tuyg'ularimni qog'ozga yozdim. Bu she'rni shu qadar oson va oqizib yozdimki, go'yo qalbinga afsonaviy bir kuch kirib, o'ylaringa, qo'llaringa quvvat bergandek bo'ldi. (Bu mening "Bahor kechasi" deb nomlangan she'rim bo'lsa kerak.) Bu kutilmagan uchrashuv Svetlana Somovanning "Shoir haqida doston" asarida shunday tasvirlangan:

...Hali bular bir birini topib

Jamollarini ko'rguncha ayon,

She'rlari gazetalarning

Betlarida turdi yonma yon

Bu tasodifiy uchrashuv va Zulfiyaning "Bahor kechasi" she'rining o'sha unutilmas oqshom soatlarida yozilishining bunday she'riy talqini bejiz emas. Shu kuni Hamid Olimjon va Zulfiya do'stlik va muhabbat saroyining muhtasham binosining birinchi g'ishtlari qo'yildi. Bu uchrashuvdan so'ng Zulfiya tez-tez Hamid Olimjon haqida o'ylardi, Hamid Olimjon esa yosh shoironing she'rlarini diqqat bilan kuzata boshladi. Oradan ko'p o'tmay, Zulfiya universitetni tugatib, 1935 yilda O'zbekiston Fanlar qo'mitasi qoshidagi Til va adabiyot instituti aspiranturasiga o'qishga kiradi. Har bir uchrashuv ularni yanada yaqinlashtirar, bir-birining qalbiga muhabbat urug'ini separd.

09.1935 yil ularning hayotidagi eng baxtli kun edi. Joriy yilning 23 iyul kuni taqdir ikki shoirning bir-biridan hayotiy rishtalarini bir umrga uzdi. O'shanda Hamid Olimjon 26 yoshli yigit, beshta she'r va hikoyalar to'plami muallifi, taniqli shoir, tirishqoq olim, yosh shoirlarning ustoz edi. U Zulfiya uchun nafaqat turmush o'rtog'i va do'sti, balki uning ijodiy taqdirida katta ahamiyatga ega shaxs edi.

"1935-yilda turmush qurganmiz, – deb yozadi Zulfiya.

- Men baxtli yashadim. Agar inson chinakam sevs va sevs, uning atrofidagi barcha qiyinchiliklar kamroq ko'rinadi. To'rt fasl ham bahordek tuyuladi. Men o'sha paytda shunday kayfiyatda edim ... "

Zulfiya hali yoshligida Xadicha xola ipak qurti yetishtirib, pilladan tolalarni ajratib, ipakni turli rangga bo'yab, inson ko'zini qamashtiradigan ko'ylak tikdi. Hamid Olimjon nazdida palak xonadon a'zolariga o'zgacha fayz bag'ishlagandek edi. Cheksiz quvonchga to'lgan shoir Xadicha xolaning onasi bilan uchrashgani uchun o'zini baxt va saodat jannatida his qildi. O'sha paytdan e'tiboran ishq ifori jilvalanib turgan osmonda yarim tungacha she'riyatning qo'sh chirog'i o'chmasdi. Hamid Olimjon va Zulfiyaning to'yi o'zgacha bo'ldi: to'ydan o'n kun o'tib kelin-kuyov Oqtoshga borib, bokira tabiat qo'ynida "asal oyi"ni o'tkazdi. Hamid Olimjon "Bir tomoni tog', bir tomoni bog'" degan joyda o'tgan bolalik kunlarini esladi. U oqayotgan muzli suvda baliqdek suzib, toshlarni yorib, kumushsimon chang hosil qildi.

Suv oqardi

qo'ynida,

Ko'krak kerib

baliq kabi

Sno'ng'ib yotardik.

("Bolalik")

Hamid Olimjon qanchalik ulg'ayib, shoir, jamoat arbobi sifatida el-yurtga tanilib qolgan bo'lmasin, bu misralarda tasvirlangan quvnoq va shodon bolalik tabiatini tark etmadi. Tabiat bilan yuzma-yuz bo'lganida o'zini doim uning erkak farzandidek his qilar edi. Zulfiya bilan birga bo'lganda ham o'zini go'dakdek tutardi, zavqu shodlik, hayajonni qo'msab yurardi. Zulfiya shoir bilan o'tkazgan mana shu baxtli yillar davomida har qanday iste'dod tinimsiz mehnat bilan sayqallanishi, chinakam ijodkorda esa yuksak mehnat intizomi bo'lishi kerakligini ko'rdi. Har qanday sharoitda ham Hamid Olimjon erta tongdan soat 6 dan 11 gacha uyda ishladi, so'ng siyoh ho'l bo'la turib o'z asarini ovoz chiqarib o'qidi, qanday ovoz berishini tekshirdi. Zulfiya o'zining har bir she'rini uning ko'zidan o'tkazdi, lekin Hamid Olimjon bu she'rlarni yozmadi, balki ularning kuchli va zaif tomonlarini ko'rsatib, tushuntirib berdi.

"Ikkinchi kitobni yozayotganimda, – deb yozadi shoira, – bir paytlar Hamid Olimjondan: "Nega she'rlarimning oxiri yo'q?" deb so'raganim yodimda.

Qaerda to'xtamasin, davom etishi mumkin!"

U kulib dedi: "Chunki har bir she'rda hamma narsani aytmoqchi bo'lasiz, lekin bunday qilish yaxshi emas.

Keyin, bilasizmi, she'rni oxirigacha yozish kerak... "Keyinchalik, uning nasihatlarini naqadar nozik va to'g'ri ekanini qandaydir muhim va samimiy fikrni aytish zarurligini sezganimda angladim".

Zulfiya Hamid Olimjon bilan bo'lgan ana shunday suhbatlardan so'ng she'r yozdi, she'ri chop etilgan hamma ham shoir bo'la olmasligini, shoir bo'lish uchun dunyoni boshqacha ko'rish, idrok etish zarurligini anglab yetdi. Ulug' shoir, nodir insoniy fazilatlar sohibi Hamid Olimjon Zulfiyaga har jihatdan o'rnak edi. Zulfiya buyuk shoirdan fikrlashni, mehnat qilishni va she'r yozishni, do'stga mehribon, dushmanga zolim bo'lishni o'rgandi, uning ijodiy maktabida tahsil oldi.

Shu ma'noda Hamid Olimjon Zulfiya qalbiga hamroh, nozik maslahatchi, mehribon ustoz bo'ldi. Ilhom burgutiga urilgan shoir stoliga o'tirishi bilanoq she'r daryosi otilib chiqdi. Ko'nglidagi she'riyat manbasini hali kashf etmagan yosh shoira bu holatdan hayratlanib, ilhom tamg'asi qachon jiringlashi, she'r yozish sirlarini Hamid Olimjondan bilmoqchi bo'ldi.

"O'shanda men aytdim:" U stolga o'tirguncha yozadi.

Bu kuch va ilhom qayerdan keladi?

Men hayron bo'ldim.

Endi bilsam, jahon, rus va o'zbek mumtoz va zamonaviy adabiyotlarini o'qiyman, nafaqat o'qiyman, balki tahlil qilaman, o'z fikrlarimni daftarga yozaman, xalq og'zaki ijodi bilan mashaqqatli mehnat – bu faoliyatlarning barchasi shoir ijodi uchun doimiy ozuqadir.

Hamid Olimjon barcha ishlarda astoydil yordam berdi. Men yoshman, ba'zida sanoqsiz kitoblar va qog'ozlar bilan to'lib-toshganini yoqtirmasdim. Bunday paytlarda u meni ilhomlantirish yo'llarini topdi. Esimda, bir safar Samarqand safaridan Ra'no Uzoqova she'rlarini olib kelgan edi. O'sha kechasi u o'zining ta'sirli parchalarini o'qidi.

Keyin: "Ayollarimiz qanday yozishlarini ko'ryapsizmi?"

Faqat jasorat va iroda kerak, — dedi u sekin qo'shib.

"Bilasizmi, siz yaxshiroq yozasiz!"

Bu suhbat menga katta turtki berdi".

Hamma baxtli odamlar bir xil. Baxtli inson qalbining billur tuyg'ularini nozik sevgilisi yoki sevgilisiga ishonadi. Zulfiya ham, Hamid Olimjon ham o'sha yorug' yillarda bir-biridan qalbini, mehr-muhabbatini asramagan. Bu ikki shoirning o'zaro hurmat va muhabbatga asoslangan erkin ittifoqi edi. Bu davrda Zulfiya ijodi bahor faslining cho'qqisidan endigina paydo bo'lgan kichik jilg'a edi. Oradan kunlar, oylar

va yillar o'tib, bu oqim muqarrar ravishda daryoga aylandi. Hamid Olimjon 1936-yilda tatar she'riyati yetakchisi Xodi To'qtosh qalamiga mansub she'rlaridan biriga "Muhabbat – eski narsa, lekin har bir yurakda yangilanadi" deb so'zboshi qilgan. Bu so'zlar she'rning avtobiografik unsurlardan xoli emasligini bildiradi.

Darvoqe, shoir qalbining tarjimai holi she'rning g'oyaviy mazmunida ifodalangan:

Har bir yurakda bahor bor

Har bir qalbg muhabbat mehmoni,

Gullar - har bir yurakda sevgi,

Boston unga yetarli.

Shoirning o'z rafiqasiga bo'lgan muhabbati Farhod va Shirin sevgisi yanglig' beaded edi. Ana shu muhabbati tufayli u o'z baxtini yanada chuqur his etdi.

Bu sevgidan u o'z baxtini yanada chuqurroq his qildi:

...Qarashlaring tinchimni olib,

Chertib ketdi qalbim torini

Shundan keyin sezdim yurakda

Shuncha kuchli o'tning borini

Aytib berchi shuncha sevganlar,

Bo'lganmikan mencha baxtiyor?...

Bu she'rlar 1936 yilning kuzida Sochida yozilgan. Hamid Olimjon xotiniga hamrohlik qila olmadi, chunki Zulfiya Qora dengizdagi kurortga borganida birinchi farzandiga homilador bo'lgan. Zulfiya bir kuni tush ko'rdi. Hamid Olimjon tushida va'dasidan qaytdi, boshqa oshiq topdi va Zulfiyadan yuz o'girdi. Uxlagan kuni shoira qorong'u xayollarga sho'ng'ib, tong otishi bilan Qora dengiz sohilida dam olayotgan eriga xiyonatda ayblab, og'riqli his-tuyg'ularga to'la maktub yo'lladi.

Hamid Olimjon bu maktubni kulib o'qigan bo'lsa-da, xotini turli shubhalardan xalos bo'lishi kerakligini tushundi va javob xatiga "Xayoling-la ota tunlar..." deb nomlangan she'r ilova qildi.

Bu orzu, behuda orzu

Axir, bu aldamchi tush.

Ehtimol sizning sevimli odamingiz

Siz va'dangizni buzganga o'xshaysiz?! O'sha ayriliq kunlarida nafaqat Zulfiya, balki Hamid Olimjon ham bir-birlarini sog'inish tuyg'ulari bilan yashadilar.

Hamid Olimjon bu tuyg'ularni Zulfiyaga yetib borishi uchun qog'ozga tushiradi.

Eng gullagan yoshlik chog'imda

Sen ochilding ko'ngil bogimda.

Shunda ko'rdi ko'zim bahorni,

Shunda qalbim tanidi yorni.

E'tibor bergan bo'lsangiz, Hamid Olimjonning qrim taassurotlari bilan qorishgan she'rlarida birinchi o'rinda qadrdon zaminiga sog'inch tuyg'usi mujassam.

“Orzu-la ota tunlar...” deb nomlangan ana shunday she'rlardan yana biri nafaqat Hamid Olimjon, balki 20-asr o'zbek lirikasining eng yaxshi namunalaridan biridir. Bundan qariyb yetmish besh yil muqaddam yozilgan bu she'rni na o'tmish bo'roni, na o'zbek shoirlarining keyingi romanslari yuvib yubormadi. Bu she'rni o'qir ekanmiz, bir o'zi orzu-havasning o'zi shunday go'zal va abadiy asar yaratishiga hayron bo'lamiz. Sizningcha, bu she'rning paydo bo'lishiga boshqa ilohiy omillar sabab bo'lgan bo'lishi mumkinmi? Shoir qalbida ishq olovi yonmagan bo'lsa, birorta ham yuksak iste'dod bunday she'riyat asarini yarata olmasdi. Hamid Olimjon, aytganimizdek, mehnat intizomiga qattiq amal qilgan. Juda qiziqarli bo'lishidan tashqari, u ko'ngillilik qilishni, dam olishni va do'stlari bilan hazilkash suhbatlarni yoqtirardi.

“Matchoy sayil” tabiat bag'riga kirib, qalbga orom bag'ishlashi, ranglar o'yinini, tovushlar kaskadini singdirishi, bir so'z bilan aytganda, tabiatning beqiyos inoyati bag'riga sho'ng'ishi – cho'g' olishi kerak edi. ijodkorlik. Tabiat go'zalligini ko'rishni, qadrlashni bilmagan odam qanday qilib Hamid Olimjondek she'r qudrati bilan ifodalay oladi?! Yo'q, umuman emas! Bunday shoir faqat Xamid Olimjondek hayotni, tabiatni cheksiz ishtiyoq bilan sevadigan inson bo'lishi mumkin... Shubhasiz, Zulfiyasiz Hamidona she'rlari o'tmagan bo'lardi. Hamid Olimjon va Zulfiyaning “tabiat bag'riga” qilgan ana shunday sayohatlaridan biri 1936 yil bahorida lolazor edi.

Oradan bir yil o'tib shoir o'sha bayramlarning bo'sh vaqtlarini eslab, o'zining qiziqarli she'rlaridan birini yozadi: Hamid Olimjon ham, Zulfiya ham uzoq bo'lmasa-da, bu chinakam baxt va muhabbat ummonida yashadilar. Ulug' shoir bilan yashash, uning betakror she'riy san'ati sir-asrorlarini bilish Zulfiyaning shoirlilik yuksak pog'onasiga ko'tarilishiga imkon berdi. O'tgan asrning 60-90-yillarida Hamid Olimjon xayoliga ham kelmagan tarixiy o'zgarishlar, Zulfiyaning bu o'zgarishlardagi faol ishtiroki uning nafaqat shoir, balki yirik jamoat arbobi, atoqli siymolardan biri darajasiga ko'tarilishiga yo'l ochdi. ko'p millatli adabiyot.

U hayoti va ijodining har ikki davrida ham Hamid Olimjonga bo'lgan cheksiz mehriga, she'riyat an'alariga sodiq qoldi. Hamid Olimjonga bo'lgan muhabbat

uning she'riyatiga ilhom berdi. Bu misralarni o'qib, Zulfiya o'zi uchun ham, marhum shoir uchun ham Hamid Olimjon qalami bilan ijod qilganiga amin bo'lamiz. O'zbek adabiyotida she'riyatning ikki manbai biz, shoirlar qalbini o'zining musaffo tuyg'ulari bilan bahor shabadasiday, tiniq, gul bargidagi shudringdek, shirin, bulbul kuyiday, ehtirosli, tog' sharsharasiday tozalaydi. Bular Xamid Olimjon va Zulfiya chashmalaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov N. Hamid Olimjon. Toshkent, „Yosh gvardiya“, 1990.
2. Karimov N. Hamid Olimjonning poetik mahorati. Toshkent. „Fan“, 1964.
3. Mamajonov S. Shoir dunyosi. Toshkent. G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1972.
4. Karimov N. va boshqalar. 20 asr o'zbek adabiyoti tarixi. -T.: „O'qituvchi“, 1999.
5. Abdurahonov A. Alangaga aylangan uchqun. „Kamalak“ adabiy-tanqidiy ilmiy to'plamda. -T. 1990.
6. Azimov S. Hamid Olimjon abadiyati. T., 1967.